

Lengyelfi Edit
Preisz Éva Eszter

SORSMINTÁK

Felmenőink nyomában:
transzgenerációs örökséget
rejtő családfák

**egy
más**

Egy fióknyi titok

Edit története

Anyai nagyszüleim méretes, mahagóni szekréneysora, ami a szoba egyik falát teljes egészében beborította, velük együtt költözött tágas, körúti lakásukból új, kertvárosi otthonukba. Kész csoda, hogy új lakóhelyük jóval kisebb méretű nappalijában is akadt felfelület, ahol elfért.

Gyerekkoromban sok időt töltöttem náluk, és ez a végtelen szekréneysor egy lenyűgöző univerzumot jelentett nekem, telis-tele rengeteg izgalmas, apró részlettel. Alul, a két szélén keskenyebb, a közepe felé haladva pedig egyre szélesedő fiókjai voltak, középen meg egy hatalmas, üvegajtós vitrin, melynek ajtaja mögött mindig találtunk valamilyen rejtett finomságot: citromos nápolyit, macskanyelvet, pilótakekszet, vaníliás karikát, vagy kis kosárban a karácsonyról maradt zselés szaloncukrot. A kosárban húsvétkor a szaloncukrok helyén csokitójások lapultak. A vitrin felett kezdődő polcrendszer majdnem a plafonig ért, amelynek különböző

méretű egységeit nagyszüleim rengeteg könyvvel pakolták tele. Ezek közül ma is sok címet fel tudok sorolni, a kötetek pontos helyére is emlékszem.

A szekrényre a szoba minden sarkából rá lehetett látni, így mindig más-más részletét tanulmányozhattam, és újra meg újra felfedeztem benne, rajta egy-egy újdonságot. A vitrinben legalul egy lemezjátszó pihent, mellette pedig rengeteg hanglemez: komoly- és népzene, gyerekdalok, valamint táncdalénekesek és néhány rock-legenda örökzöldjei. A következő polcon színes műtűürök, porcelán- és üvegállatok, bonbonier – törekeny kincsek, melyeket tilos volt piszkálni. A vitrin ajtaja ritkán volt nyitva, de olykor odahúztam egy sámlit, hogy szemügyre vehessem a szekrény számomra mind közül talán a legizgalmasabb részét, a polcot, amelyen régi, cakkos szelű családi fotók sorakoztak. Némelyik kép keretben, néhány kartonra ragasztva, egy-kettő meg csak úgy, véletlenszerűen nekitámasztva az egyik közeli rájának. Amikor a kisszéken lábujjhegyen állva, érdeklődve nézegettem az ismerős és ismeretlen arcokat, akaratlanul is összetapicskoltam a vitrin mindig tisztára pucolt üvegét, így persze lebuktam. Ilyenkor a nagymamám elővett néhány fotót, és mesélni kezdett.

Imádtam a régi történeteit hallgatni. Óvodásként, majd iskolásként is nagyon érdekelt, hogy kik mosolyognak szép ruhákban a csoportképen, de volt néhány fotó, melyről sem a nagymamám, sem a nagypapám nem tudta megmondani, kiket ábrázol. Vagy az is lehet, hogy nem akarták elárulni, és csak legyintettek: „valami távoli rokonok”.

A fényképes polc felett volt még két „emelet”, ahol vázák, kannák, egy számovár; meg egyéb, ritkán – vagy leginkább sohasem – használt kacatok kaptak helyet.

A szekrény sor jobb oldalán lévő fiókok egyikében tárolták a játékokat. Francia és magyar kártya, kockák, kirakó, marokkó, logikai játékok, keresztrejtvények, zsírkréta, Rubik-kocka. A másikon rajzpapír, írólap és olyan fehér lapok, melyek egyik oldalán volt valamennyi gépelt szöveg, amire már nem volt szükség – ezért átlósan, kék golyóstollal áthúzták –, de a másik oldalára még rajzolhattak az unokák, így a nagymamám megőrizte nekünk. A felette lévő fiókban tollak és a legkülönbözőbb méretű elemek heverték: gomb-, ceruza-, kilencvoltagelem, na meg a góliátok. A tollakra és az elemekre egyaránt igaz volt, ha nem próbáltuk ki, sosem tudhattuk, melyik működik, és melyik nem, mert a kifogyott és lemerült darabok is visszakérültek, így a fiók annyira tele volt, hogy alig lehetett becsukni.

Balról a második, fentről a középső helyen lévő fiókot viszont nem volt szabad kinyitni. Nem volt zárva, de annyira evidens volt a tiltás, hogy az évtizedek alatt soha nem jutott eszembe még csak belekukucskálni sem.

A húszas éveimben jártam, amikor a nagyszüleim halála után megörököltem kertvárosi otthonukat, és beköltöztem a házba. A mahagóni szekrényt nagyjából már kiürítették a szüleim, de ott maradt néhány könyv és a lemezjátszó. Költözésem után ezt azt én is belepakoltam, de a tiltott fiókot továbbra sem érintettem. Eszembe sem jutott! Szépen kikerültem, ahogy mindig is tettem.

Néhány évvel később teljes lakásfelújításra szántam el magam. A régi bútorokat meghirdettem a helyi újság apróhirdetési rovatában. Ingyen elvihető volt minden. Vitték is, mint a cukrot.

A szekrényoszt is kiürítettem, és életemben először azért léptem oda a tiltott fiókhhoz, hogy kinyissam. A kallantyú a kezemben maradt. Egy csavarhúzóval kellett résnyire felfeszítenem a fiókot, hogy hozzáférjek a tartalmához, amit egy mozdulattal kartondobozba pakoltam, majd betettem a gardróbba.

Egy évig nem nyúltam a dobozhoz. Akkoriban már foglalkoztam családfakutatással, de a nagypapám családjáról alig volt információnk, így azon az ágon – adatok híján – igazán el sem tudtam indulni.

Egy idő után elkezdett izgatni a gardrób mélyén rejlő papírdoboz. Először arrébb pakoltam az előtte tornyosuló cipősdobozokat. Hetekig szemeztem vele. Néha összegyűjtöttem a bátorságom, lehajoltam, közelebből is megnéztem, de ettől zavarba jöttem, és lesütött szemmel visszacsuktam a gardrób ajtaját. A sejteimbe kódolt szövetséges szerepét kellett először letennem, hiszen azt sem tudtam, mi is az a titok, amit védek, mégis jól nevelten őriztem tovább. Megszokásból. Pár napba telt, míg felerősödött bennem a kíváncsiság és a meggyőződés: jogom van tudni, mit rejt a doboz, hiszen ez az én családom. Ha eddig senki nem semmisítette meg a fiók tartalmát, borítékolható volt, hogy előbb-utóbb rátalál valaki. Legyek – itt és most – én ez a valaki.

Hajnali három óra volt, nem bírtam aludni. Kibotorkáltam a gardróbhoz, előhúztam a dobozt, lassan résnyire nyitottam,

és ösztönösen beleszagoltam. Öregkönyv-szag csapta meg az orrom. Kivettem a spárgával összekötött iratkupacot. Az előszoba halovány fénye megvilágította a megsárgult, sok évtizede fiókban lapuló dokumentumokat.

Ebben a pillanatban hasított belém a félelem: mi van, ha tényleg valami nagy rejtély derül ki, és én itt maradok egyedül a tudás terhével, amit nem oszthatok meg senkivel, sőt lehet, hogy hazudni kényszerülök? Akarom én ezt? Már ez alatt a pár másodperc alatt is úgy éreztem, ez a tudás (vagyis egyelőre inkább nemtudás) láthatatlan falat emelt, elválasztott a családtagjaimtól, akik semmit nem sejtettek sem a dobozról, sem az általa keltett hajnali szorongásomról. Vajon mit mesélhetek majd el nekik? És mit nem?

Kibogoztam a kissé elhasználódott spárgát. Borítékok, fotók, okmányok, iratok sokasága. Olvasni kezdtem. Bíróági határozat, válás, ismeretlen női név. Egy belügyminisztériumi névváltoztatási okirat, rajta 15 Ft-os illetékbélyeg, kelt 1951. o1. 13-án. Az új vezetéknevet ismerem, az eredetit sose hallottam.

Bordó, keményfedeles személyi igazolvány, nagypapám néz vissza a sarkánál lepecsételt fényképről. Ez még az a régi fajta okmány volt, amelyben nemcsak az édesanya, hanem az édesapa neve is szerepelt, a névváltoztatási okiraton az imént újonnan megismert vezetékneven említve dédapámat.

Kopott fényképek, melyeken elegánsan öltözött, ismeretlen urak sorakoznak. Nekem üzletembereknek tűnnek.

Ekkor már nagyon bántam, hogy nem kérdeztem addig, amíg volt kitől. Korábban hobbiból kutattam az őseimet, akkor még elsősorban az érdekelt, honnan származom, kik a felmenőim, és mikor éltek. De ott, az előszoba padlóján, az iratkupac mellett ülve érttettem meg, hogy a családfakutatás nemcsak száraz adatokról és évszámokról, hanem megszámlálhatatlan személyes történetről, izgalmas sorsokról, titkokról, érzelmekről, generációkon átívelő családi mintákról szól. Az iratokat olvasva a sorok közül élénk tárulnak felmenőink mindennapjai is, és válaszokat találhatunk a ma élő leszármazottak kérdéseire, nehézségeire; segítséget nyújthatnak az önismereti folyamatokban.

A nagyszüleim tiltott fiókjában talált dokumentumok teljesen átírták az általam addig ismert családtörténetet. Eltitkolt házasságok, soha nem ismert féltestvérek, törvénytelen gyermekek, örökbefogadás, árvaház, fogház, baleset és gyilkosság – csak néhány példa déd- és ükszüleim életéből. Közben újabb és újabb kérdések merültek fel, melyekre a kutatásaim során válaszokat kaptam, majd apránként összeállt a kép. A múlt felfedezése által megértettem a családom működését, és kezdtem megérteni saját magamat is. Fő célkitűzésem az igazság megismerése és a családi tabuk megdöntése lett, mert meggyőződésemmé vált, hogy ezek hatással vannak az életemre, és a terhet nem szeretném továbbadni a gyermekeimnek. Párhuzamokat ismertem fel múlt és jelen között, de ekkor még nem tudtam, hogy ennek a jelenségnek neve és tudománya – TRANSZGENERÁCIÓS TRANSMISSZIÓ – is van. Később ezeknek az összefüggéseknek a mélyebb megértése

iránti vágy motivált, hogy megkezdjem családterápiás tanulmányaimat.

Munkám során elsősorban családok élettörténetét és titkait térképezem fel, válaszokat keresek megbízóim kérdéseire, és elkészítem a családfájukat. A transzgenerációs szemlélet lett a kutatásaim alappillére. Ha 150 évre tekintünk vissza, ami körülbelül hat generációt jelent, akkor mindannyiunkról elmondható, hogy 126 felmenőnk történetét hordozzuk a sejtjeinkben. Ez rengeteg életút. Mind pici gyermekként kezdték, bukdácsolnak, keresték az útjukat, felnőttek, szerelmesek lettek, elhagyták őket, vagy ők hagytak el másokat, gyermeket szültek vagy veszítettek el, menekültek vagy elhurcolták őket, révbe értek vagy kudarcot vallottak. Megannyi öröm és tragédia, felemelkedések és bukások, kitelepítések, betelepítések, üldöztetések a történelem viharos éveiben, könnyek és küzdelmek. Ha megismerjük felmenőink életútját, képesek leszünk empatizálni, együttérezni velük, megbocsátani nekik, és ezáltal elfogadni saját sorsunkat. A történetek összekötnek minket – generációkon át.

A tiltott fiók tartalmát immár több mint két évtizede ismerem. Azóta is szenvedélyesen foglalkozom családfakutatással. Kezdetben a főállásom mellett kutattam a múltat, mára ez lett a kizárólagos tevékenységem. Az évek során számtalan család története bontakozott ki előttem, ahogy egy-egy hozzátartozó kérésére feltérképeztem a felmenői életútját. Mindegyik történet egyedi

és emlékezetes, és néha még a saját családfám is kiegészül új és újabb információkkal, melyekre a munkám során véletlenül bukkanok.